

ГЛАГОЛЪТ СЕ ПРОМЕНЯ
(Конверсивна каузативация на значенията)

Стоян Буров

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

THE VERB IS CHANGING
(Conversive causativation of meaning)

Stoyan Burov

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract. The paper discusses two types of verbs in the Bulgarian language with which the phenomenon of conversive causativation is observable. The first type is the so-called Patient-preserving lability verbs (P-lability verbs) with which in transitivization the subject of the intransitive verb coincides with the object of the preceding construction. The second type is reflexive verbs with medial (general reflexivity) meaning, which can be subjected to occasional or normative transitivization. In both cases the change leads to the verbs obtaining a causative meaning. Conversive causativation is viewed as a transitory stage between the strict division of verbs into transitive and intransitive and the obliteration of the semantic distinction between them. Arguments are pointed out for the claim that semantic-syntactic verb changes correlate with the on-going development of modern Bulgarian towards analytism.

Keywords: conversive causativation, syntagmatic-type conversive causativation, paradigmatic-type conversive causativation, P-lability verbs, dereflectivation, transitivization, causative verb *карам/накарам* (make someone do something)

Наред с другите формални и семантико-синтактични промени (за тях вж. Буров/ Burov 2015: 7–24; Буров/Burov 2017: 41–52) при глаголите в съвременния български език протича интензивна семантична трансформация чрез приписването им на каузативност, която изисква активен субект (агенс) и с която се променя субектният (непреходен) глагол в обектен (преходен), т.е. трансформацията се отразява не само върху предиката, но засяга и неговите разширения, срв. следните типични примери:

фалирам – субектен, непреходен глагол

*Общината може да **фалира** заради водния проект, който ще коства много средства.*
*Врачанската болница **фалира**.*
*Аз **фалирах**.*

фалирам – преходен, каузативен глагол

*Водният проект може да **фалира** общината.*
***Фалираха** врачанската болница.*
*Симеон Дянков ме **фалира** (Епицентър).*

стартирам – субектен, непреходен глагол
*Реформата в осигурителното законодателство **стартира**.*
***Стартира** проектът по изграждането на растителна биология.*

стартирам – преходен, каузативен глагол
*Правителството **стартира** реформата в осигурителното законодателство.*
*Екипът **стартира** проекта по изграждането на растителна биология.*

Сергей Сай нарича това явление **конверсивна каузативация**, чиято същност се състои в следното: „в позиция на подлог се въвежда нов участник в ситуацията, осмислен от говорещия като инициатор, каузатор на определено състояние на нещата; в позиция на пряко допълнение попада този участник в ситуацията, който би заемал позиция на субект на този глагол в неговата „нормална“ употреба, която е отразена в речника“ (Сай/Say 2004: 277).

В съпоставителен план с руски и белоруски каузативността в българския език е изследвана от Б. Норман. Авторът прави интересни паралели между трите езика по отношение на проявите на синтактичната каузативност в разговорната реч и свързаните с нея оказионална дерективация и оказионална транзитивация (Норман/Norman 1979: 23-30).

Увеличението на глаголите на *-(из)ирам* генерира „придвижване“ на лексикалните единици към т.нар. „каузативност“, множене на т.нар. „каузативи“ (Пантелеева/Panteleva 2005: 224): *САЩ решиха да не доставят смъртоносни оръжия от страх да не **ескалират конфликта*** (е-вестник).

В повечето случаи транзитивацията се съпровожда с дерективация на глагола (Баракова/Barakova 1999: 455–466), срв.:

<i>възвратен субектен непреходен</i>	<i>невъзвратен преходен каузативен</i>
разпадам/разпадна се	разпадам/разпадна (нещо)
усмихвам/усмихна се	усмихвам/усмихна (някого/нещо)
потя се	потя (някого)

ГЕРБ не успяха да разпаднат нашата парламентарна група (Труд), Киев: Целта на Путин е да разпадне Украйна (24 часа); Представяме ви пет дами, които не спират да ни усмихват и вдъхновяват... все още! (<http://fashioninside.bg/>); Неочаквана изненада ще усмихне всички фермери (<http://fermata.btv.bg/video>); Таницът, който ще усмихне деня ви (<http://ladyzone.bg/article>), Немец поти здраво българина за старта на сезона (Стандарт).

В случаите, когато невъзвратен непреходен глагол се преобразува в преходен каузативен, „нарастването на актантната структура на конструкцията не се маркира в глагола“ (Сай/Say 2004: 277), т.е. налице е **некаузативна – каузативна глаголна омонимия**, а в случаите, когато възвратният непреходен глагол се преобразува в преходен

каузативен, задължително настъпва т.нар. **оказионална** или **нормативно приета дерективация**.

Оказионалната дерективация свидетелства, че „формалното противопоставяне „възвратност – преходност“ се усеща от носителите на езика като живо и закономерно средство, въплъщаващо каузативната деривация“ (Норман/Norman 1979: 26). Пак според Норман образуването на невъзвратни каузативни глаголи от възвратни запълва „празното квадратче“ в модела, доказва жизнеността на системата като цяло (Норман/Norman 1979: 26). Думите, с които се попълва третото звено, са продукти на т.нар. „обратно словообразуване“ (редеривация). Срв. например:

плаша (невъзвратен, преходен)	→	плаша се (възвратен, непреходен)
-----	←	страхувам се (възвратен, непреходен)

Вече са налице примери на оказионална дерективация на глагола *страхувам се*: *ГЕРБ ви страхуваха четири години* (в. Сега), *Страхува ли ви Пеевски?* (е-вестник).

Транзитивацията е особено характерна за възвратни субектни непреходни глаголи с т.нар. „медиялно“ (общовъзвратно) значение, които означават положение, състояние, свойство на субекта. За медиялните глаголи Р. Ницолова пише: „Глаголното лице е актор, инициатор на действието, със семантична роля експериенцер или се представя граматически като актор, без реално да е такъв, т.е. то е псевдоактор“ (Ницолова/Nitsolova 2008: 235). При някои от тях образуването на невъзвратния каузативен корелат е нормативно прието:

<i>възвратен, непреходен</i>	<i>невъзвратен, преходен, каузативен</i>
вълнувам се	вълнувам
радвам се	радвам
тревожа се	тревожа
безпокоя се	безпокоя
съмнявам се	съмнявам

Поведението ни на терена ме радва. Виждам щастие в играта ни (<https://topsport.bg/england/zhoze>); *Вълнува ме морето с вълните си, вълнуват ме облаците с високите си бели памукови кули, вълнуват ме дърветата с единствените корони пред които свеждам глава, вълнуват ме тревите, разлюляни от вятър сред поляните, вълнува ме пътят* (<http://marrrta.blog.bg/lichni-dnevnic>); *Тая работа ме съмнява* (А. Сократова).

По аналогия на посочените случаи медиялните глаголи *reflexiva tantum*, като *боя се, страхувам се, смея се, надявам се, гордея се, срамувам се, старая се* и др., също могат да бъдат подложени в речта от говорещите на оказионална дерективация с цел приписване на каузативност: *Единственият регистриран случай Б. да го срамуват е, когато изгониха В. от митиницата, сякаш шамар му удариха на Б.* (в. Сега). Като се

позовава на М. Димитрова (Димитрова/Dimitrova 1985: 96), П. Баракова отбелязва, че в българския употребата на някои глаголи като невъзвратни преходни каузативни глаголи може да се разглежда като транспозиция на интранзитивни глаголи с цел предизвикване на хумористичен ефект (Баракова/Barakova 1999: 462). Оказионалната дерефлексивация на медиалните глаголи *reflexiva tantum* е ярък пример за прагматизация на изказването: обикновено се изразява ирония, подигравателно, неодобрително отношение.

Медиалните глаголи могат да означат каузативност описателно с помощта на граматикализирания каузативен глагол *карам/накарам*, който подобно на своите функционални съответствия в английския *make* и *have*, във френския *faire* и *laisser* и в руския *заставить* служи за изразяване на опосредствана каузация:

Тя отговори, че аз не съм грозно момиче, а че съм едно добро момиче с душа, чувство за хумор и уважение. Това ме накара да се усмихна (<http://spodeli.net/7/story-38562.html>), *Когато си задавам този въпрос всеки ден, той ме кара да се вълнувам всеки път щом се събудя и тя изживея деня, отдавайки му се изцяло* (<https://www.uspeivbulgaria.com>), *Осъзнах, че начинът на мислене ме е карал да се страхувам* (<https://www.lifehack.bg/psychology/no-fear/>), *Това, което ме кара да се радвам на Коледа сутринта* (<http://bg.welovestokenewington.org/what-makes-me-happy-on-christmas-morning-5490>), *Аз дебатирам от едва 5 месеца, но това чувство не изчезва. То ме кара да се гордея с това, че не съм като всички останали. Радвам се, че имам шанса да покажа каква съм и какво мога* (<http://www.debate.bg/maria-kovacheva/>), *Това ме кара да се ядосвам всеки път, когато се сетя* (<https://dama.bg>), *Разбира се, той ме ласкаеше, каза, че го карам да се смее, дори използва поезия, за да коментира мекотата на кожата ми* (<https://dama.bg>), *5 факта, които ме карат да се гордея, че съм българин* (168chasa.bg), *Децата ми са чудаци и това ме кара да се гордея с тях!* (<https://dama.bg>).

А. Ю. Бессалов нарича такива глаголи „служебни каузативни глаголи”, защото те само обозначават каузативното отношение, правят ситуацията каузативна (Бессалов/Bessalov 2010: 86). Аналитичните *карам/накарам*-каузативи са синонимни на конверсивните каузативи: *карам да се усмихне – усмихвам* (някого). С дерефлексивацията на глагола се постига пряка каузация, която формално е по-икономична в сравнение с аналитичните каузативи. До този извод достига и Н. Костова (Костова/Kostova 2018: 69). В. Ш. Арсланов смята, че английските каузативни конструкции (*to make / have smb. do smth.*) са морфологично средство, което образува ядрото на функционално-семантичното поле на каузативността (Арсланов/Arslanov 2015: 19–23).

Оказионалната и нормативно приетата дерефлексивация представлява вид конверсивна каузативация. При другия вид конверсивна каузативация, също твърде много разпространен особено в устната реч, както се отбелязва, се наблюдава некаузативна – каузативна омонимия между непреходния глагол и неговия често okazaionalen преходен корелат. С. Сай пише, че руският език не предоставя лексикален модел, който може да служи като база за аналогия при такъв тип okazaionalna конверсия (т.е. в руския, как-

то и в българския, за разлика от английския, не са широко разпространени т.нар. Р-лабилни глаголи). Въпреки това обаче нараства тяхната спонтанна употреба с все нови и нови глаголи в устната реч: *его ушли с работы, не дрожи диван, погуляй ребенка* (Сай/Say 2004: 279), срв. и в българския: *Не съм лекувал Тодор Живков, защото нямаше болест на себе си. Той не че си „отиде“, ами политиците решиха да го „отидат“* (168 часа). Б. Ю. Норман също отбелязва, че в разговорната реч този начин за изразяване на каузативни отношения практически не познава ограничения (Норман/Norman 1979: 28).

Р-лабилни (*patient-preserving lability verbs*) са глаголите, при които субектът на непреходно употребен глагол може да съвпада с обекта на преходната конструкция, срв. в англ. *the water boils – someone boils the water* (Dixon 2000: 38, цит. според Сай/Say 2004: 279; Летучий/Letuchiy 2013), срв. и в българския: *водата завира – Здравата метална електрическа кана има плосък нагревател, който завира водата бързо и е лесен за почистване* (<https://www.philips.bg/kettle>). Според Недялков и Силницки това е синтагматичен подтип конверсивна каузативация, защото каузативното и некаузативното значение се определят само от глаголното обкръжение (Недялков, Сильницкий/Nedyalkov, Sil'nitskiy 1969: 21).

Ето характерни примери от българския език:

катастрофирам (непр.) – катастрофирам (прех.): *Дезертърът С. ще катастрофира държавата и ще избяга в Брюксел* (Преса);

фалирам (непр.) – фалирам (прех.): *Дори да си от заможната средна класа, още утре то [здравеопазването] може да те фалира напълно и да те изхвърли на улицата, да бъркаш в кофите и да се завиваш с вестници по пейките* (24 часа);

ескалирам (непр.) – ескалирам (прех.): *Вместо това обаче те изглеждат решени да ескалират войната, за да спасят репутацията на Обама и да затегнат примката си в региона* (в. Сега);

доминирам (непр.) – доминирам (прех.): *Ястребите ли ще доминират формирането на външната политика в Белия дом?* (Епицентър);

протестирам (непр.) – протестирам (прех.): *Прокуратурата протестира освобождаването на двама осъдени по делото „Наглите“* (Епицентър);

успявам/успея (непр.) – успявам/успея (прех.): *Утрешният ден. Ще го успеем ли?* (Епицентър).

Друг подтип конверсивна каузативация, наред със синтагматичния подтип, е парадигматичният подтип, при който членовете на опозицията се различават по своите парадигми (Недялков, Сильницкий/Nedyalkov, Sil'nitskiy 1969: 21), срв. в български:

горя/изгоря (непр.): мин. св. вр. горях/изгорях, напр. *всички документи изгоряха* – *горя/изгоря* (прех.): мин. св. вр. горих/изгорих, напр. *тя изгори всички документи*;

кипя/изкипя (непр.): мин. св. вр. кипях/изкипях, напр. *млякото изкипя* – кипя/изкипя (прех.): мин. св. вр. кипих/изкипих, напр. *аз изкипих млякото*;
паса (непр.) само в 3 лице, напр. *кравата пасе* – паса (прех.) с пълна парадигма, напр. *той пасе кравата*.

Третоличният глагол *паса* може да има и преходна употреба, срв. *кравата пасе* (непр.) – *кравата пасе трева* (прех.). Такива глаголи се определят като А-лабилни глаголи (*agent-preserving lability verbs*) (Летучий/Letuchiy 2013: 29–44).

Каузативните глаголи, продукти на конверсивната каузативация, в семантично отношение спадат към глаголите, които, както ги определя В. П. Недялков (Недялков/Nedyalkov 1969: 107), освен каузативност означават и каузируемото състояние: *катастрофирам* (прех.) ‘правя да катастрофира’: *катастрофирам държавата* ‘правя държавата да катастрофира’; *усмихвам* (прех.) ‘правя да се усмихне’: *усмихвам детето* ‘правя детето да се усмихне’.

Смята се, че в езиците от т.нар. „средноевропейски стандарт“ (Standard Average European, SAE), към които трябва да прибавим и съвременния български език, преобладава антикаузативната глаголна деривация, т.е. деривация с посока каузативен → некаузативен глагол (вж. Haspelmath 1998; Haspelmath 2016: 33–63). Подобно на руския език, в който т.нар. *ся*-глаголи са именно продукти на антикаузативна деривация (Say 2005: 253–275; Say б.г.), в българския език възвратните *се*-глаголи обикновено са антикаузативи (или според друга терминология, вж. Князев/Knyazev 2007: 283–287, декаузативи), срв. в руския *измениться* от *изменить*, *ломаться* от *ломать*, в българския *чупя/счупя се* от *чупя/счупя*, напр. *Тя счупи чашата* – *Чашата се счупи*. Двата вида конверсивна каузативация, разгледани тук, трябва да се третираат като продукти на каузативна деривация, което обаче като резултат се вписва към доказателствата за принадлежността на съвременния български ако не към ядрото (*nucleus*) на езиците от средноевропейския стандарт (френски, немски, нидерландски), то до езиците от централната част на ареала (*core*), където са разположени всъщност и езиците от балканския езиков съюз.

Ю. П. Князев отбелязва, че декаузативите (или антикаузативите) обикновено описват ситуации, които възникват спонтанно, самопроизволно. Възвратните глаголи са основното морфологично средство за изразяване на декаузативно значение в езиците по света. Свързващо звено между собствено възвратното и декаузативното значение е семантичният компонент ‘от само себе си’, ‘самостоятелно’, ‘без външна намеса’ (Князев/Knyazev 2007: 283–287).

Въз основа на богат материал от старите славянски писмени паметници (старобългарски, староруски) М. В. Кузнецова оспорва аксиоматично приеманата теза за образуването на възвратните глаголи от съответни невъзвратни, т.е. тезата за безизключителността на антикаузативната деривация. Спирайки се подробно на т.нар. „несъотносителни възвратни глаголи“ (*reflexiva tantum* и някои др.), тя доказва, че много

възвратни глаголи са първични по отношение на своите преходни варианти, т.е. деривацията е в посока възвратен глагол → преходен невъзвратен глагол. Повечето несъотносителни възвратни глаголи са наследство от най-старото езиково състояние, което се е характеризирало с неразличаване на глаголите по преходност/непреходност. Първоначалният смисъл на съединяването на глаголната или именната основа с възвратното акузативно местоимение *сѧ* се е заключавал в стремежа да се изрази значение за състояние. Именно това значение притежават несъотносителните възвратни глаголи в старите славянски паметници. По-късното развитие на противопоставянето по преходност/непреходност е предизвикало осмислянето на *сѧ* като показател за непреходност, което пък от своя страна стимулира спонтанна поява на невъзвратните корелати за изразяване на преходност. Съществуването на несъотносителни възвратни глаголи както в най-старите писмени славянски паметници, така и в съвременните славянски езици няма нищо общо с опитите да се формулира някакъв процес на загуба на мотивиращите невъзвратни глаголи, при който са останали само възвратните корелати, т.нар. *reflexiva tantum* (Кузнецова/Kuznetsova 1984: 25–99).

Конверсивната каузативация в българския език би могла да се разглежда като преходен момент между строгото деление на глаголите на преходни и непреходни и заличаването на семантичното разграничение между тях. Този процес е добре известен в историята на английския език. В. Н. Ярцева илюстрира процеса, като дава пример с деноминативните глаголи в английския, образуващи се главно по пътя на конверсията, които могат да имат както преходно, така и непреходно значение. В случаите, когато допълнението при такъв глагол е дума, означаваща не предмет, а лице, глаголно-обектното словосъчетание придобива оттенък на каузативност. По-нататък каузативният оттенък лесно се загубва и глаголите започват да се държат като обикновени преходни глаголи. Начинът на образуване на преходни глаголи от непреходни, чрез тяхната употреба с каузативно значение, е най-продуктивен (Ярцева/Yartseva 1961: 184). Употребата на непреходни глаголи в словосъчетания с каузативен оттенък е важен етап в пътя на придобиването на такива глаголи на преходна валентност. Що се отнася до процесите на дерективация на глаголите в английския език, те отново са свързани с промените в преходността-непреходността, която в средноанглийския език започва да се определя само от положението на глагола сред синтактично свързаните с него думи и съединението му с едни или други от тях. Словоредът придобива първостепенно значение. Така глагол, който няма допълнение, се съотнася само с подлога и затова става непреходен; глагол, който има допълнение, получава преходно значение. Възвратното местоимение за предаване на рефлексивност става излишно, тъй като и без него глаголът все едно е съотнесен със субекта.

Може да се направи изводът, че в българския език се наблюдава процес на заличаване на семантичната разлика между преходните и непреходните глаголи, разлика, която все повече става синтактична, отколкото семантична. В резултат сам по себе си глаголът няма да ни съобщава нищо за значението преходност или непреходност, само

различната синтактична връзка с окръжаващите го членове на изречението ще съобщава за неговата реализация като преходен или непреходен глагол.

Каузативацията и дерективацията с цел каузативация са междинни етапи в процеса на десемантизация на глаголната преходност/непреходност. Историческият развой в преходността/непреходността в английския език, който дотолкова променя морфолого-синтактичните черти на глаголите, че решаваща роля за определяне характера на глагола в съвременния английски език имат глаголно-обектните словосъчетания, може да послужи като база за сравнение с аналогичните процеси, които макар и бавно протичат в съвременния български език. Както в английския неимоверно се разширява кръгът на глаголите, можещи да приемат пряко допълнение, така и в българския език е налице подобна тенденция.

* * *

В статията „Impressionisme et grammaire“ („Импresiонизъм и граматика“), написана преди сто години, Шарл Бали развива идеята, че човешките възприятия на различните явления и тяхното изразяване в езиците се характеризират с две противоположни тенденции: а) като вътрешна интранзитивна дейност, а не като действие, способно да влияе на обекта и да води до някакъв резултат; б) като мисъл, която инстинктивно се обръща към търсене на причина и следствие, като определен феномен, който извиква идея за агенс, произвеждащ транзитивно действие, способно да влияе на обекта. Първия начин на възприемане авторът нарича „феноменистичен“, или „импресионистичен“, а втората тенденция се определя като каузална, или транзитивна (Бали/Bally 1920/2003: 186). По-нататък авторът въз основа на много примери с начина на изразяване на глаголни действия и състояния в различни езици се опитва да свърже феноменистичната тенденция с индоевропейските синтетични езици. Сам индоевропейският език е имал много повече безлични глаголи в сравнение с езиците, развили се от него. Така от своя страна руският език има повече безлични глаголи в сравнение с немския, немският повече от френския, френският повече от английския. В английския език са запазили само безличните глаголи с „метеорологично“ значение, което съвсем точно се съгласува с действителността и логиката. В езиковата еволюция се наблюдава следният паралелизъм: честотата на безличните глаголи остава една и съща при увеличаване броя на аналитичните форми. Авторът намира корелация между степента на аналитизъм и вида на глагола: видът изчезва в аналитичните езици, твърди авторът (Бали/Bally 1920/2003: 194). Докато синтетичният руски остава верен на видо-вите различия, запазени в една или друга степен и в новогръцкия и немския, в съвременния френски език практически видът на глагола не съществува. По-нататък авторът отстоява гледището, че в аналитичните езици е налице тенденция за съкращаване на медиалните глаголи, с които се изразява действие, свойствено на субекта и съсредоточено в субекта, в съответствие с това в каква степен езиците са се отдалечили от индоевро-

пейския тип и са се приближили към аналитичния тип. В съвременния български език напр. количеството на глаголите *media tantum* остава почти същото, каквото е в старобългарския език: нещо повече, както се видя, някои от тях успешно се подлагат на дерективация с цел изразяване на каузативност. И накрая, Шарл Бали открива същата корелация и при изразяването на преходността: ако в отношенията между агенса и обекта преобладават случаите на изразяване с непреки допълнения, езиците по-скоро са синтетични, но ако отношенията се изразяват предимно с преки допълнения, езиците по-скоро са аналитични (Балли/Bally 1920/2003: 194–195).

Съвременните типологични изследвания на съотношението между преходните и непреходните двуместни предикати в индоевропейските езици потвърждават отбелязаната от Бали корелация по преходност/непреходност и аналитизъм/синтетизъм, срв. напр. в английския *help* (прех.) и в немския *helfen* (непр.) ‘помагам’. Като прави сравнение между 23 съвременни индоевропейски езика, С. Сай стига до извода, че индексът на непреходност „мощно“ корелира с броя на падежите в съответните езици: в езиците с по-голямо количество падежи непреходните структури са представени по-широко, отколкото в езиците с по-малко падежи, напр. непреходните глаголи в романските езици, в английския, норвежкия, нидерландския са по-малко в сравнение с езици като немския, гръцкия, албанския, докато в тези езици от своя страна непреходните глаголи са по-малко в сравнение с руския, сръбския, полския, украинския, литовския (Сай 2017: 729).

Като цяло наблюденията на Шарл Бали и Сергей Сай се потвърждават и от набелязаните тук тенденции в синтактико-семантичните промени на глаголите в съвременния български език, чиито първопричини и възможности за осъществяване трябва да се търсят в продължаващото развитие към аналитизъм. Това означава, че дерективацията и каузацията на глаголите в българския език представляват граматическа промяна, която има спонтанен характер, т.е. обусловена е от вътрешноезикови развойни тенденции. Според К. Бругман „Езиците често независимо един от друг минават по пътя на промяната“ (Brugmann 1884: 232). Независимият, случаен и спонтанен езиков развой най-често довежда до подобия.

Тенденциите, отговарящи положително на въведения от К. Бругман фактор ‘Zufall’ (‘случайност’), могат да бъдат определени като спонтанни граматически промени. Тенденцията към десемантизация на преходността/непреходността при глаголите в българския език и свързаните с тази тенденция процеси на дерективация и каузативация, реализацията на тази тенденция, позната ни от историята на английския език, са доказателство към тезата за спонтанния характер на граматическите изменения.

Цитирана литература

- Арсланов 2015:** Арсланов, В. Ш. Некоторые английские каузативные конструкции и их морфолого-синтаксический статус. – В: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, № 12 (54), часть 1, 19–23. (Arslanov, V. Sh. Nekotorye anglijskie kauzativnye konstrukcii i ih morfologo-sintaksicheskij status. – V: *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*, № 12 (54), chast' 1, 19–23.)
- Балли 1920/2003:** Балли, Ш. Импрессионизм и грамматика. – В: Балли, Ш. *Язык и жизнь*. Москва: УРСС, 2003, 186–199. (Balli, Sh. Impressionizm i grammatika. – V: Balli, Sh. *Jazyk i zhizn'*. Moskva: URSS, 186–199.)
- Баракова 1999:** Баракова, П. Транзитивация и дерелективация на глаголите в българския език. – В: *Език. Литература. Идентичност*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 455–466. (Barakova, P. Tranzitivatsia i derefektivatsia na glagolite v balgarskia ezik. – V: *Ezik. Literatura. Identichnost*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 455–466.)
- Бессалов 2010:** Бессалов, А. Ю. Каузативные глаголы как средство выражения причинно-следственных отношений в английском и французском языках. – В: *Вестник Московского государственного областного университета*. Серия Лингвистика, № 6, 85–90. (Bessalov, A. Ju. Kauzativnye glagoly kak sredstvo vyrazhenija prichinno-sledstvennyh otnoshenij v anglijskom i francuzskom jazykah. – V: *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta*. Serija Lingvistika, № 6, 85–90.)
- Буров 2015:** Буров, Ст. Тенденции и промени в съвременната българска граматика. – В: *Български език*, № 3, 7–24. (Burov, St. Tendentsii i promeni v savremennata balgarska gramatika. – V: *Balgarski ezik*, № 3, 7–24.)
- Буров 2017:** Буров, Ст. Спонтанни граматични промени в българския език („Унищожаване“ на възвратността). – В: *Доклади от Международната юбилейна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“* (София, 15–16 май 2017 г.). Част втора. Отг. ред. Т. Александрова, Д. Благоева. София: Институт за български език, 2017, 41–52. <http://ibl.bas.bg/Proceedings_IBL_Conference_2017_Volume_II.pdf> [30.11.2018] (Burov, St. Spontanni gramatichni promeni v balgarskia ezik („Unishtozhavane“ na vazvratnostta). – V: *Dokladi ot Mezhdunarodnata yubileyina konferentsia na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“* (Sofia, 15–16 may 2017). Chast vtora. Otg. red. T. Aleksandrova, D. Blagoeva. Sofia: Institut za balgarski ezik, 2017, 41–52.)
- Димитрова 1985:** Димитрова, М. Типове преходност в съвременния български книжовен език. – В: *Български език*, кн. 2, с. 95–103. (Dimitrova, M. Tipove prehodnost v savremennia balgarski knizhoven ezik. – V: *Balgarski ezik*, № 2, 95–103.)
- Князев 2007:** Князев, Ю. П. *Грамматическая семантика*. Русский язык в типологической перспективе. Москва: Языки славянских культур. (Knjazev, Ju. P. *Grammaticheskaja semantika*. Russkij jazyk v tipologicheskoy perspektive. Moskva: Jazyki slavjanskih kul'tur.)
- Костова 2018:** Костова, Н. Нови употреби на непреходни глаголи като преходни в българския език. – В: *Български език*, 65, кн. 3, 62–72. (Kostova, N. Novi upotrebi na neprehodni glagoli като prehodni v balgarskia ezik. – V: *Balgarski ezik*, 65, кн. 3, 62–72.)
- Кузнецова 1984:** Кузнецова, М. В. *К истории формирования возвратных глаголов* (На материале языка памятников древнеславянской письменности). Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Ленинград. (Kuznecova, M. V. *K istorii formirovanija vozvratnyh glagolov* (Na materiale jazyka pamjatnikov drevneslavjanskoj pis'mennosti). Dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata filologicheskikh nauk. Leningrad.)
- Летучий 2013:** Летучий, А. Б. *Типология лабильных глаголов*. Москва: Языки славянской культуры. (Letuchij, A. B. *Tipologija labil'nyh glagolov*. Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury.)
- Недялков 1969:** Недялков, В. П. Некоторые вероятностные универсалии в глагольном словообразовании. – В: Вардуль, И. Ф. (отв. ред.). *Языковые универсалии и лингвистическая типология*. Москва: Издательство „Наука“, 106–114. (Nedjalkov, V. P. Nekotorye verojatnostnye universalii v glagol'nom slovoobrazovanii. – V: Vardul', I. F. (otv. red.). *Jazykovye universalii i lingvisticheskaja tipologija*. Moskva: Izdatel'stvo „Nauka“, 106–114.)
- Недялков, Сильницкий 1969:** Недялков, В. П., Г. Г. Сильницкий. Типология морфологического и лексического каузативов. – В: Холодович, А. А. (отв. ред.). *Типология каузативных конструкций*. Морфологический каузатив. Ленинград: Издательство „Наука“, 20–50. (Nedjalkov, V. P., G. G. Sil'nickij. Tipologija morfologicheskogo i leksicheskogo kauzativov. – V: Holodovich, A. A. (otv. red.). *Tipologija kauzativnyh konstrukcij*. Morfologicheskij kauzativ. Leningrad: Izdatel'stvo „Nauka“, 20–50.)
- Ницолова 2008:** Ницолова, Р. *Българска граматика*. Морфология. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. (Nitsolova, R. *Balgarska gramatika*. Morfologia. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“.)

- Норман 1979:** Норман, Б. Синтактичен каузатив в българския, руския и белоруския език. – В: *Съпоставително езикознание*, № 2. (Norman, B. Sintaktichen kauzativ v balgarskia, ruskia i beloruskia ezik. – V: *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 2.)
- Пантелеева 2005:** Пантелеева, Хр. За адаптирането на някои чуждици в съвременния български книжовен език след заемането им от съответния чужд език. – В: *Езиковедски проучвания в памет на проф. Йордан Заимов (1921–1987)*. Материали от националната научна конференция в памет на проф. д.ф.н. Йордан Заимов по случай 80-годишнината от рождението му (София, 3–4 декември 2001 г.). София: Академично издателство „Марин Дринов“. (Panteleeva, Hr. Za adaptiraneto na nyakoi chuzhditsi v savremennia balgarski knizhoven ezik sled zaemaneto im ot saotvetnia chuzhd ezik. – V: *Ezikovedski prouchvania v pamet na prof. Yordan Zaimov (1921-1987)*. Materiali ot natsionalnata nauchna konferentsia v pamet na prof. d.f.n. Yordan Zaimov po sluchay 80-godishninata ot rozhdenieto mu (Sofia, 3–4 dekemvri 2001 g.). Sofia: Akademichno izdatelstvo „Marin Drinov“.)
- Сай 2004:** Сай, С. Оказионална транзитивация в русской речи. – В: *Русская филология* 15. Тарту: Tartu Ülikoli, 277–284. (Saj, S. Okkazional'naja tranzitivacija v russkoj rechi. – V: *Russkaja filologija* 15. Tartu: Tartu Ülikoli, 277–284.)
- Сай 2017:** Сай, С. С. Лексическое распределение переходных и непереходных двухместных глаголов в индоевропейских языках: квантитативно-типологическое исследование. – В: *Индоевропейское языкознание и классическая филология*, 21, 714–747. (Saj, S. S. Leksicheskoe raspredelenie perehodnyh i neperehodnyh dvuhmestnyh glagolov v indoeuropejskih jazykah: kvantitativno-tipologicheskoe issledovanie. – V: *Indoeuropejskoje jazykoznanie i klassicheskaja filologija*, 21, 714–747.)
- Ярцева 1961:** Ярцева, В. Н. *Исторический синтаксис английского языка*. Москва, Ленинград: Издательство Академии наук СССР. (Jarceva, V. N. *Istoricheskij sintaksis anglijskogo jazyka*. Moskva, Leningrad: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR.)
- Brugmann 1884:** Brugmann, K. Zur Frage nach den Verwandtschaftsverhältnissen der indogermanischen Sprachen. – In: *Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft*. I. Band. Leipzig, 226–256.
- Dixon 2000:** Dixon, R.M.W. A typology of causatives: form, syntax and meaning. – In: Dixon, R.M.W. & A.Y. Aikhenvald (eds.). *Changing valency: case studies in transitivity*. Cambridge: CUP.
- Haspelmath 1998:** Haspelmath, M. How young is Standard Average European? – In: *Language Sciences*, 20, 3, 271–287.
- Haspelmath 2016:** Haspelmath, M. Universals of causative and anticausative verb formation and the spontaneity scale. – In: *Lingua posnaniensis*. The Poznań Society for the Advancement of Arts and Sciences, 58, 2, 33–63.
- Say 2005:** Say, S. Antipassive sja-verbs in Russian: between inflection and derivation. – In: Wolfgang U. Dressler, Dieter Kastovsky, Oskar E. Pfeiffer & Franz Rainer (eds). *Morphology and its demarcations*. [= Current issues in linguistic theory, 264]. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 253–275.
- Say б.г.:** Say, S. *The antipassive derivation and the lexical meaning of the verb*. https://www.academia.edu/35134670/The_antipassive_derivation_and_the_lexical_meaning_of_the_verb [30.11.2018].

Стоян Буров
Велико Търново 5003
Ул. „Теодосий Търновски“ 2
Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“
Катедра по съвременен български език
s.burov@uni-vt.bg
s.burov@ts.uni-vt.bg

Stoyan Burov
Veliko Tarnovo 5003
2 T. Tarnovski Str.
St. Cyril and St. Methodius University
of Veliko Tarnovo
Department of Modern Bulgarian Language
s.burov@uni-vt.bg
s.burov@ts.uni-vt.bg